

DEN KOMPLEXA KOMPETENSEN?

OM SAMHÄLLSVETARE
OCH DERAS BETYDELSE PÅ
FRAMTIDENS ARBETSMARKNAD

RAPPORT

AKAVIA

”

Det är avgörande att samhällsvetarna får uppmärksamhet och rätt förutsättningar att göra sitt arbete, liksom tid och resurser för kompetensutveckling.

Dagens arbetsmarknad präglas av omvälvningar och utmaningar, där bland annat digitalisering, hållbarhet och ökad krisberedskap ställer krav på kompetenser som samhällsvetare besitter. Det är därför hög tid att uppmärksamma **samhällsvetarnas viktiga roll på en föränderlig arbetsmarknad.**

Samhällsvetarens kompetens är ofta mer svårdefinierad än andra professioners och deras roll i arbetslivet riskerar att bli osynlig. Detta bekräftas av Akavias professionsundersökning, där en tredjedel av samhällsvetarna anser att arbetsgivare har ganska eller mycket dåliga kunskaper om samhällsvetares kompetens. Det innebär inte att samhällsvetare är mindre betydelsefulla, men det kan göra att arbetsgivare inte alltid förstår värdet av en samhällsvetare. Samtidigt står arbetsmarknaden inför flera förändringar som kommer behöva samhällsvetenskaplig kompetens.

Statliga myndigheter, kommuner och regioner, och även privata aktörer behöver planera för **KRISBEREDSKAP OCH CIVILT FÖRSVAR**. Beredskapsarbetet kan ta sig form i riskanalyser, beredskapsplanering och kris-samordning och bör samordnas utifrån ett helikopterperspektiv. Förmågor som många samhällsvetare behärskar.

När **AUTOMATISERING OCH DIGITALISERING** får en alltmer framträdande roll i samhället, blir människans kreativitet, emotionella intelligens och intuitiva förmåga vital, och etik och filosofiskt tänkande behövs för att guida den digitala utvecklingen. Här kan samhällsvetarens stora samhällsengagemang, empatiska förmåga och förståelse för komplexa samhällsfrågor bli användbar.

Ökade krav på **SOCIAL HÅLLBARHET** har lett till lagen om hållbarhetsrapportering hos större bolag. För att undersöka verksamhetens konsekvenser på sociala förhållanden och levnads- och arbetsvillkor kommer samhällsvetares spetskompetens om mänskliga rättigheter behövas, liksom förmågan att analysera och bestämma tröskelvärden.

Den **GRÖNA OMSTÄLLNINGEN** kommer kräva mycket av det omgivande samhället. Ett tydligt exempel är de stora satsningar på grön energi som görs i norra Sverige. För att locka rätt kompetens krävs bostäder, infrastruktur och samhällsinstanser som behöver planeras och förberedas. Områden där samhällsvetare kan ha en avgörande roll.

Samhällsvetare fyller således en viktig funktion i samhället och näringslivet, vilket arbetsgivare och omgivning behöver ha kunskap om. Det är avgörande att samhällsvetarna får uppmärksamhet och rätt förutsättningar att göra sitt arbete, liksom tid och resurser för kompetensutveckling.

Patrik Nilsson,
samhällspolitisk chef, Akavia

INLEDNING

Vårt samhälle står inför en rad förändringar där områden såsom digitalisering, klimatomställning och ökad krisberedskap bidrar till stora utmaningar och möjligheter på arbetsmarknaden.

I dessa omvälvningar kommer samhällsvetare bli en viktig resurs.

Samhällsvetare återfinns i de flesta branscher på arbetsmarknaden, ofta i samhällsviktiga funktioner. Att förstå vilka områden som kommer vara attraktiva och växa i framtiden kan därför ge en fingervisning om hur samhällsvetares blivande arbetsmarknad kan te sig.

Samhällsvetare har ofta en betydelsefull roll i samhället. Med sin breda kompetens och kunskap om samspelet mellan ekonomi, politik och samhälle analyserar och bidrar de till förståelse och utveckling av världen vi lever i. Mer än var tionde yrkesverksam medlem hos Akavia är samhällsvetare, 13 procent av medlemmarna uppger sig vara samhällsvetare. Fördelningen är densamma bland studentmedlemmar, cirka 14 procent studerar på en samhällsvetenskaplig utbildning.

Syftet med denna rapport är att uppmärksamma de kompetenser och färdigheter som kan bli särskilt användbara för samhällsvetare framöver. Den beskriver även inom vilka delar av arbetsmarknaden som samhällsvetare kan komma att arbeta, utifrån hur samhället ser ut idag och vilka branscher som kan bli aktuella i framtiden. Rapporten handlar också om hur Akavias samhällsvetare ser på sin egen kompetens, kompetensutveckling och yrkesroll.

Rapporten riktar sig dels till samhällsvetare som är etablerade i arbetslivet och vill ha en riktning i sin kommande karriär, dels till arbetsgivare som får en förståelse av samhällsvetares kompetens och anställningsområden. Men innehållet är också användbart för nyexaminerade samhällsvetare som får en bild av hur den framtida arbetsmarknaden kan se ut. Även utbildningsanordnare kan ha nytta av rapporten i planerandet och framtagandet av kurser och program för kompetensutveckling för samhällsvetare.

Rapporten är skriven av Ulrika Husmark, professionsanalytiker. Kloka inspel har getts av praktikanterna Johanna Patricius, Julia Ekedahl och Ninn Laxén. I framtagandet av rapporten användes Akavias professionsundersökningar, liksom interna och externa rapporter och statistikunderlag. Även intervjuer med representanter från offentlig sektor, näringsliv och akademien har gett värdefull information.

Akavias samhällsvetarmedlemmar tillhör förbundets professionsförening för samhällsvetare. Professionsföreningen beskriver samhällsvetares specifika möjligheter, utmaningar och förutsättningar och leds av ett föreningsstyre med sju ledamöter. Styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare har bidragit med kunskap och synpunkter i denna rapport.

”

Med sin breda kompetens och kunskap om samspelet mellan ekonomi, politik och samhälle analyserar och bidrar samhällsvetarna till förståelse och utveckling av världen vi lever i.

DEN TYPISKA SAMHÄLLSVETAREN

Som grupp är samhällsvetarna heterogena, de har många olika yrkestitlar och återfinns bland en mängd områden på arbetsmarknaden. **Samhällsvetarnas utbildning är diversifierad med olika specialiseringar och inriktningar; till exempel offentlig förvaltning, beteendevetenskap och internationell politik.**

Eftersom samhällsvetare är en så pass bred och brokig grupp kan det vara svårt att sammanfatta, förenkla och dra allmänna slutsatser kring professionen.

Genom att sammanfatta Akavias medlemmar kan vi emellertid konstatera att den typiska samhällsvetaren är en kvinna på 44 år som har studerat statsvetenskap på universitet eller högskola. Vår representativa samhällsvetare arbetar i offentlig sektor, förmodligen som handläggare på en statlig förvaltning. Hon identifierar sig som byråkrat eller tjänsteman, kompetensutvecklade sig förra året och har en lön på 47 200 kronor.

DEN SAMHÄLLSVETENSKAPLIGA KOMPETENSEN

Trots samhällsvetarnas breda palett och heterogena sakkunskap finns även förmågor som förenar professionen. Den samhällsvetenskapliga kompetensen sammanfattar många gånger den universitetsutbildades tankesätt och kan på så vis sägas vara arketyper för en akademiker.

Till den samhällsvetenskapliga spetskompetensen hör den analytiska förmågan, något som enligt [World Economic Forum](#) kommer vara en av de viktigaste egenskaperna på den framtida arbetsmarknaden. Samhällsvetare är skickliga på research, att framställa hypoteser, tolka data, förstå samband och att dra slutsatser. Dessutom är samhällsvetare ofta tränade i att presentera komplicerade problem och lösningar på ett sätt som är begripligt för andra.

Samhällsvetare är kunniga på att utforska samhällets funktioner och utmaningar och är tränade att se frågor ur många olika perspektiv; såväl ekonomiska som politiska och sociala. Det gör att samhällsvetare förstår komplexa samhällsproblem och kan utveckla lösningar och föreslå förbättringar som är till gagn för samhället som helhet.

Att överblicka stora skeenden – är en typisk samhällsvetenskaplig kunskap. Att kunna kliva ur detaljer och från ovan se hur allt hänger ihop, så kallat helikopterperspektiv, är en av samhällsvetarens främsta förmågor.

”

Samhällsvetare är kunniga på att utforska samhällets funktioner och utmaningar och är tränade att se frågor ur många olika perspektiv.

EFTERFRÅGADE KOMPETENSER

De experter vi har talat med menar att det finns en rad kompetenser som kommer bli efterfrågade på framtidens arbetsmarknad och som samhällsvetare bör utveckla för att bli attraktiva i arbetslivet.

Akademiker med branschexpertis, specialistkompetens och stora nätverk kommer bli än mer eftersökta menar Impactpool; en karriärplattform för kandidater till internationella organisationer. Samhällsvetare bör även ha både flexibilitet och anpassningsförmåga, anser Brightness Executive Search. Föränderlighet mellan yrkesroller och kapacitet att ställa om och lära nytt, kommer bli framtida nyckelförmågor.

Dessutom värderar arbetsgivare medarbetare som är relationsskapande, samarbetsvilliga och har ledarskapskvaliteter, menar Brightness Executive Search. Att anställda reflekterar över vilka kompetenser arbetsgivare kan ha nytta av och förmedlar det på ett initiativtagande sätt, är också efterfrågat hos arbetsgivare.

Styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare framhåller att det finns ett behov av samhällsvetare med både praktisk och operativ samordningskompetens, för att till exempel koordinera resurser och arbetsinsatser som skapar bättre kvalitet och större effektivitet inom ett område. Även samhällsvetares förmåga att samverka är betydelsefull. Samverkan behövs bland annat för att göra strategier, leda tvärfunktionella team och facilitera hur verksamheter, myndigheter eller regioner kan samarbeta systematiskt med uppgifter som inte går att lösa enskilt.

Ett område som är extra viktigt för framtidens arbetstagare att behärska är innovation, det framkom i ett panelsamtal som Akavia arrangerade hösten 2023 med titeln "Kompetensutveckling och försörjning i kommunal sektor". I dagens snabbrörliga värld är arbetsgivare ständigt pressade att anpassa sig till nya trender, teknologier och behov. Att stagnera kan då vara synonymt med att bli passerad av konkurrenterna. Därför är det avgörande att alla medarbetare är med och bidrar i innovationsarbetet, poängterades på panelsamtalet. Arbetstagare som är villiga att pröva nya metoder eller teknologier bidrar direkt till innovationsprocessen och blir därmed outhärliga.

Samtliga nämnda kompetenser är viktiga i de samhällsförändringar som ligger framför oss, vilket innebär att samhällsvetare kommer få betydande roller i vitt skilda områden såsom digitalisering, klimatomställning och krisberedskap.

”
Man måste vara beredd att gå nya vägar, att se nya möjligheter och gå utanför boxen för att vi lever i en så enormt föränderlig omvärld.

Susanne Ahlström, Senior Partner,
Brightness Executive Search

”
Innovation påverkar alla i en verksamhet och alla anställda involveras. Därför är innovation viktig att behärska och förstå.

Tor Hatlevoll, arbetsmarknads-
ekonom, SKR

BRISTANDE KÄNNEDOM OM SAMHÄLLSVETARES KOMPETENS

Styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare menar att samhällsvetarens kompetens stundtals är mer svårdefinierad än andra professioners och att deras roll i arbetslivet därför riskerar att bli osynlig. Nyttan med samhällsvetare är mer diffus än för till exempel ekonomer och jurister, vars insatser är mer konkreta. Det innebär dock inte att samhällsvetare är mindre betydelsefulla, men det kan medföra att en chef eller ledning inte alltid förstår värdet av samhällsvetare.

I Akavias professionsundersökning svarar två tredjedelar av samhällsvetarna att arbetsgivare vet vilken kompetens samhällsvetare har. Samtidigt menar en tredjedel av samhällsvetarna att arbetsgivare har *ganska eller mycket dåliga kunskaper* om den kompetens som samhällsvetare besitter. Yngre samhällsvetare tycker att arbetsgivare har bättre vetskap, medan uppfattningen sjunker med åldern och de äldre samhällsvetarna har lägst förtroende för arbetsgivares insikt om professionens kompetens.

Om arbetsgivare har låg kännedom om sina anställdas kvalifikationer finns risken att medarbetares potential underskattas och att de ges fel roller och arbetsuppgifter. Detta kan i sin tur göra att anställda tappar engagemang och driv, vilket kan påverka prestationen och motivationen på arbetet. Det är därför viktigt att arbetsgivare inser vilken kompetens samhällsvetare förfogar över.

Samhällsvetarens otydliga roll i arbetslivet kan även få konsekvenser för vilken kompetensutveckling och resursbank de förfogar över och kan medföra att samhällsvetares behov glöms bort eller inte prioriteras, menar styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare. De hyser en farhåga att samhällsvetare får stå tillbaka vid fortbildning, tekniska utvecklingsmöjligheter och inköp av digitala system, som en följd av deras diffusa och osynliga roll i verksamheten.

”

Du vet inte att du behöver en samhällsvetare förrän du har tillgång till en bra samhällsvetare.

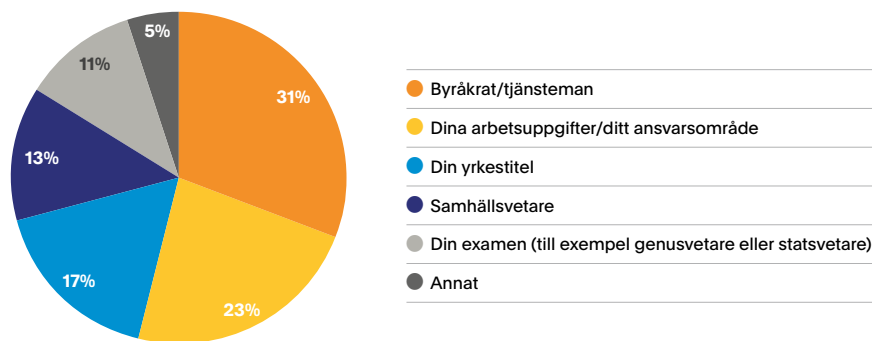
Carin Sundhage, kriminolog, ledamot i styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare

SAMHÄLLSVETARE OM SIG SJÄLVA

I Akavias senaste professionsundersökning frågade vi medlemmarna hur de definierar sig, hur de ser på sin kompetens och behovet av kompetensutveckling. Undersökningen gjordes av ett stratifierat slumpmässigt urval av Akavias medlemmar. 1 662 personer av de svarande var samhällsvetare, det motsvarar en svarsfrekvens på 35 procent för professionen.

SYNEN PÅ DEN EGNA ROLLEN OCH KOMPETENSEN

RENT GENERELLT, IDENTIFIERAR DU DIG I FÖRSTA HAND SOM:

Majoriteten av samhällsvetarna identifierar sig som byråkrat eller tjänsteman.

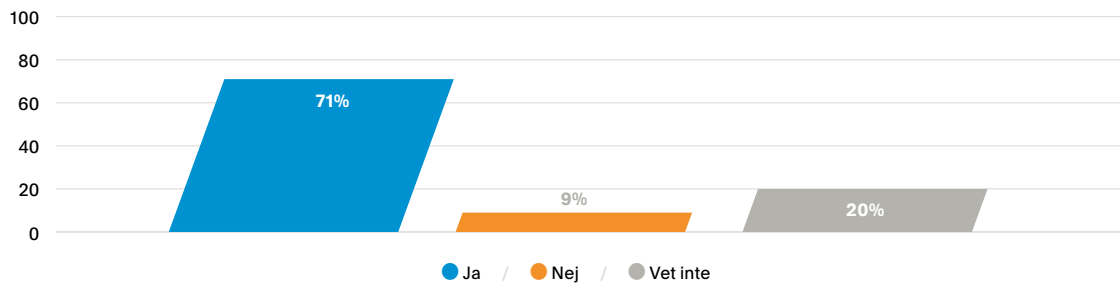
Källa: Akavias professionsundersökning 2022.

En av tre samhällsvetare identifierar sig i första hand som tjänsteman eller byråkrat. Cirka en av fem identifierar sig med sina arbetsuppgifter och knappt var fjärde med sin yrkestitel. Bara var tionde identifierar sig med sin examenstitel.

Att så pass få samhällsvetare identifierar sig med examenstiteln kan bero på att utbildningen snarare lär ut ett arbetssätt än ger en yrkestitel, till skillnad från till exempel jurister. En annan förklaring kan vara att samhällsvetare inte heller har en skyddad yrkestitel, som bland annat revisorer och advokater har.

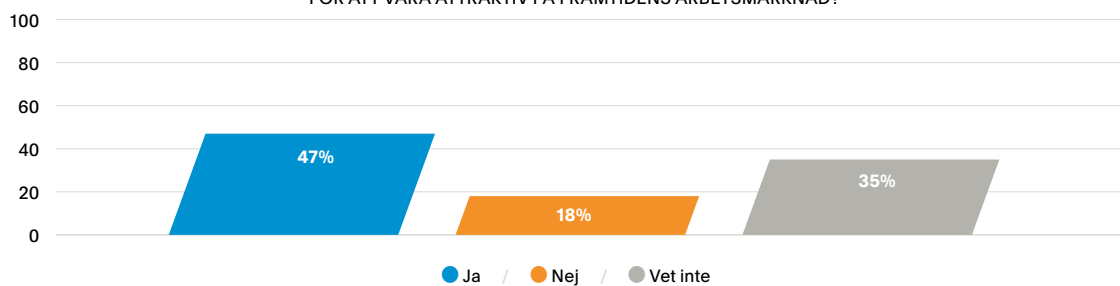
UPPLEVER DU ATT DU HAR RÄTT KOMPETENS FÖR ATT VARA ATTRAKTIV PÅ FRAMTIDENS ARBETSMARKNAD?

Tre av tio tycker inte att de har rätt kompetens inför framtiden.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

UPPLEVER DU ATT DIN PROFESSION I ALLMÄNHET HAR RÄTT KOMPETENSER FÖR ATT VARA ATTRAKTIV PÅ FRAMTIDENS ARBETSMARKNAD?

Bara hälften anser att samhällsvetare generellt har rätt kompetens inför framtiden.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

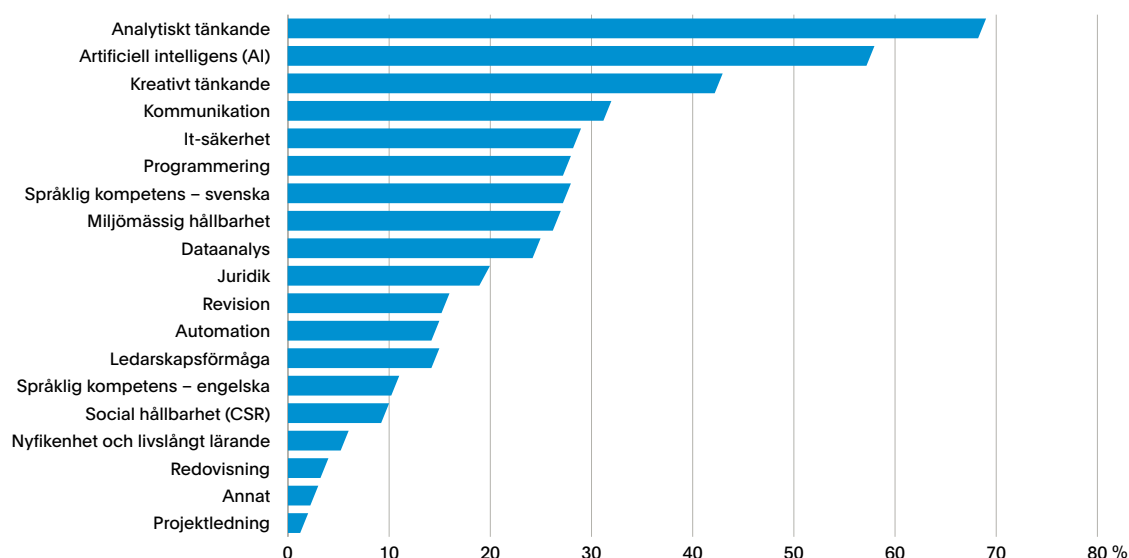
Var femte samhällsvetare svarar att de inte vet om de har rätt kompetens för att vara efterfrågad på framtidens arbetsmarknad. När frågan handlar om professionen i allmänhet är ändå fler osäkra på det framtida värdet av samhällsvetares kompetens.

Osäkerheten kan komma av uppfattningen att arbetsgivare har dålig kunskap om samhällsvetares kompetens. Om ledningen inte vet varför och när de ska efterfråga samhällsvetare, kan det leda till att samhällsvetarna själva underskattar sina kvalifikationer.

En annan förklaring kan vara att samhällsvetare som profession är en brokig skara. Samhällsvetare kan vara experter inom en rad skilda vetenskaper som till exempel mänskliga rättigheter, statistik, samhällsplanering, genusvetenskap och socialantropologi, vilket kan göra att samhällsvetare inte har kunskap om andra utbildningar inom professionen och därför har svårt att se hur dessas kompetens kan bli efterfrågad i framtiden.

Ytterligare en förklaring kan vara att samhällsvetare visserligen värdesätter den kompetens de har idag, men är osäkra på hur pass användbara dessa kvalifikationer kommer vara i framtiden. Samhällsvetare är tränade att se världen ur olika perspektiv vilket gör att de förstår komplexiteten och därför finner det svårare att förutse vilken roll professionen kan fylla framöver.

VILKA KOMPETENSER OCH FÖRMÅGOR TROR DU BLIR MEST EFTERFRÅGADE INOM DITT YRKESOMRÅDE DE NÄRMSTA FEM ÅREN?
(FLERA VAL ÄR MÖJLIGA)

Samhällsvetare tror att analytisk tänkande blir efterfrågat i framtiden.

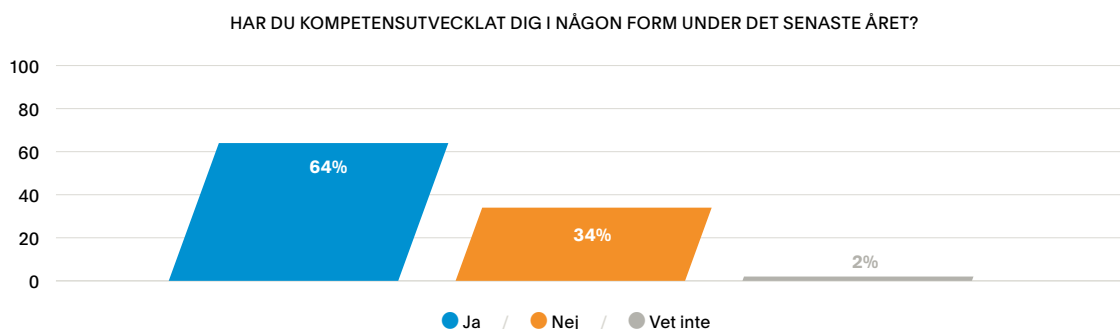
Källa: Akavias panelundersökning 1, 2024.

När samhällsvetare får bedöma vilka kompetenser och förmågor de tror kommer bli efterfrågade inom det egna yrkesområdet framöver, svarar majoriteten att analytiskt tänkande och artificiell intelligens blir viktigt. Även kreativt tänkande, kommunikation, it-säkerhet, programmering och kompetens i svenska är ämnen som samhällsvetare tror blir efterfrågade hos den egna professionen.

”

Var femte samhällsvetare svarar att de inte vet om de har rätt kompetens för att vara efterfrågad på framtidens arbetsmarknad.

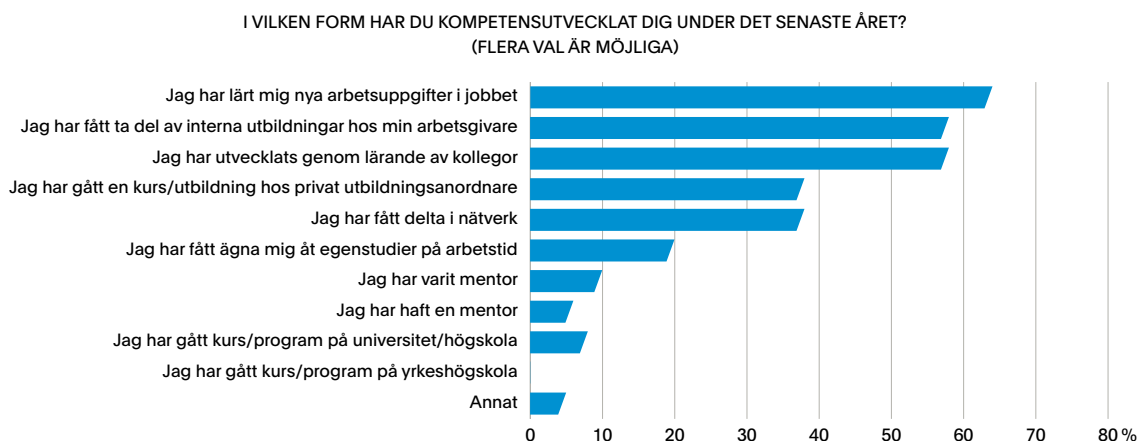
KOMPETENSUTVECKLING BLAND SAMHÄLLSVETARE

Bara 64 procent av samhällsvetarna har kompetensutvecklat sig det senaste året.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

Enbart 64 procent av samhällsvetarna har kompetensutvecklat sig det senaste året. Flexibilitet och förmåga att ta sig an ny kunskap och nya roller förutspås bli viktiga förmågor på framtidens arbetsmarknad, där kan kompetensutveckling bli en viktig faktor.

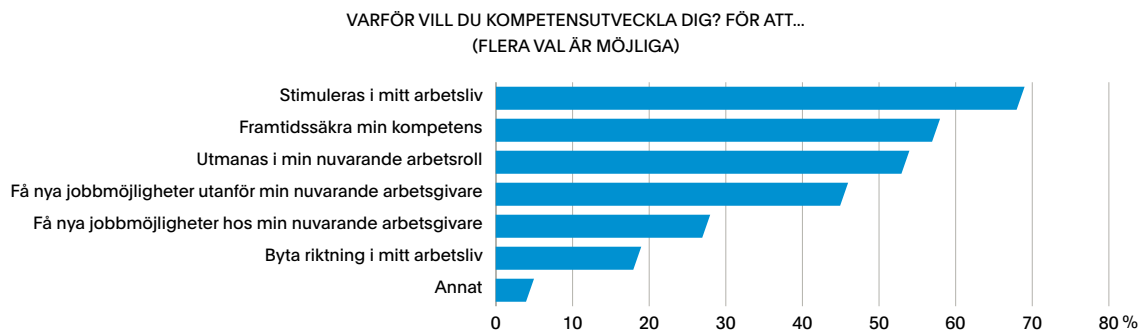
Samhällsvetare kompetensutvecklar sig främst genom att lära sig nya arbetsuppgifter i jobbet.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

Det vanligaste sättet för samhällsvetare att kompetensutveckla sig är genom nya arbetsuppgifter på jobbet, genom lärande av kollegor och på interna utbildningar. Bara åtta procent har gått en kurs eller program på universitet eller högskola.

”

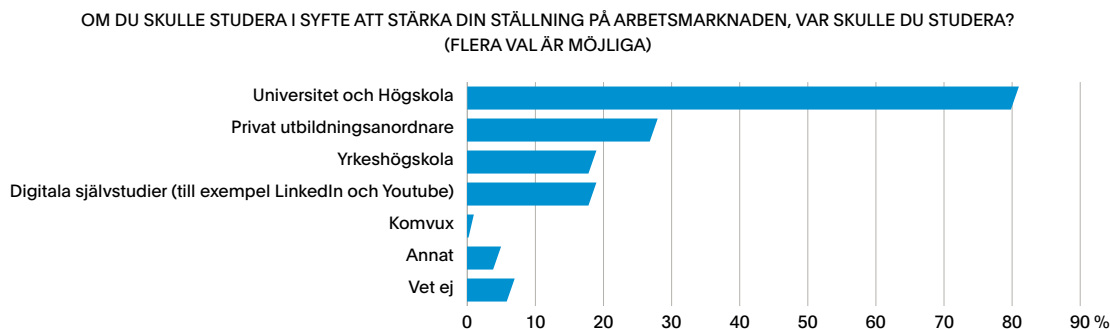
Enbart 64 procent av samhällsvetarna har kompetensutvecklat sig det senaste året.

Samhällsvetare vill kompetensutvecklas sig för att utvecklas i arbetslivet.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2024.

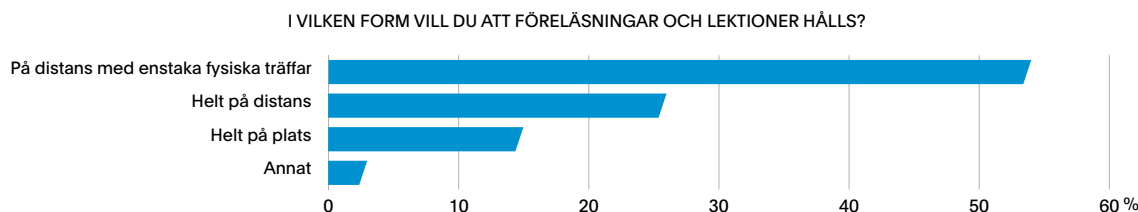
Sju av tio samhällsvetare vill kompetensutvecklas sig för att utvecklas i arbetslivet och sex av tio vill framtidssäkra sin kompetens. Ungefär varannan samhällsvetare vill få utmaningar i yrkesrollen och skapa nya jobbopportuniteter utanför den nuvarande arbetsplatsen.

Åtta av tio samhällsvetare vill bedriva högskolestudier för att stärka sin ställning.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2024.

Åtta av tio samhällsvetare vill läsa på universitet eller högskola för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Tre av tio vill studera hos en privat utbildningsanordnare och var femte vill plugga på yrkehögskola eller via digitala självstudier.

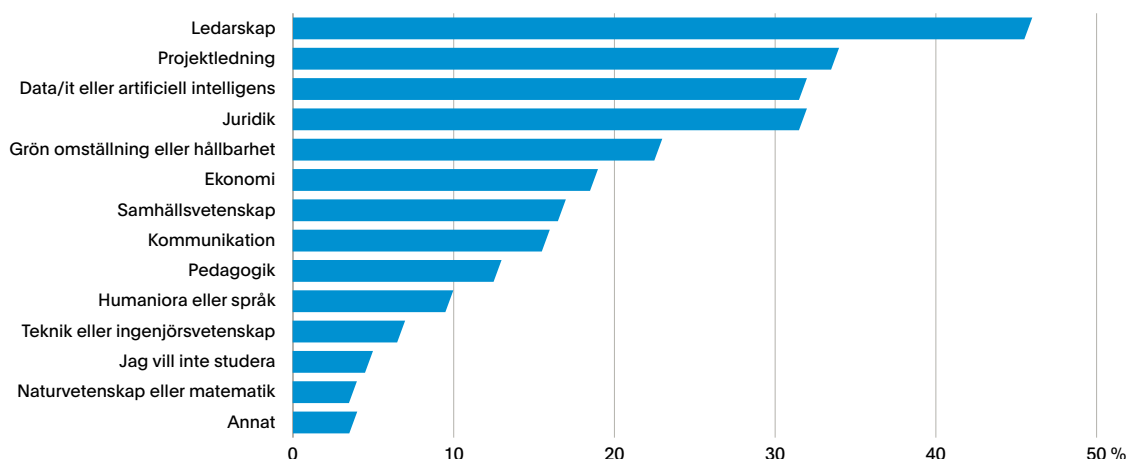

Majoriteten vill läsa på distans med enstaka fysiska träffar.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

Varannan samhällsvetare vill kompetensutveckla sig på distans med enstaka fysiska träffar. 26 procent vill enbart studera på distans, och 15 procent vill gå en utbildning som är helt på plats.

OM DU SKULLE VÄLJA ATT STUDERA FÖR ATT FRAMTIDSSÄKRA DIN STÄLLNING PÅ ARBETSMARKNADEN, VILKA ÄMNESOMRÅDEN HADE DU VALT? (FLERA VAL ÄR MÖJLIGA)

Ledarskap var det ämne som flest samhällsvetare ville studera.

Källa: Akavias panelundersökning 1, 2023.

Ledarskap är det område flest samhällsvetare vill lära sig mer om, nästan varannan vill studera ledarskap för att säkra sin ställning på framtidens arbetsmarknad. Det kan bero på att många samhällsvetare vill bli chefer eller ser ledarskap som en intressant roll att prova på, ett resonemang som stärks av Akavias olika undersökningar, där varannan samhällsvetare svarar att de någon gång under sitt arbetsliv vill bli chef.

Ytterligare en förklaring till önskemålet att studera ledarskap kan vara att samhällsvetare vill lära sig mer om själva formerna för ledarskap, till exempel förändringsledning och facilitering, en kompetens de kan använda i sitt dagliga arbete med att leda möten, workshops, medborgardialoger och styra tvärfunktionella team.

”

Ledarskap är det område flest samhällsvetare vill lära sig mer om, nästan varannan vill studera ledarskap för att säkra sin ställning på framtidens arbetsmarknad.

SAMHÄLLSVETARES BEHOV AV JURIDISKA VERKTYG

Akavias undersökning visar att var tredje samhällsvetare vill läsa juridik. Juridik är den grundläggande mekanism som hjälper till att organisera och styra samhället genom att fastställa regler och normer, skydda rättigheter och säkerställa rättvisa och ordning. Oavsett yrke kommer samhällsvetare ofta i kontakt med lagar och paragrafer och behöver grundläggande juridiska kunskaper.

Det är dock inte bara lagstiftningens faktiska innehåll som är relevant för samhällsvetare, utan även det juridiska hantverket. Att lära sig juridik handlar om att träna problemlösning genom den juridiska metoden, något som poängteras av Juridiska fakulteten på Lunds universitet.

”

Det är ju inte lagstiftningens innehåll vi lär ut, utan det är ju hur man konkret, handfast och praktiskt i sin yrkesroll löser juridiska problem.

Magnus Svensson, Avdelningschef distans- och uppdragsutbildning på Juridiska fakulteten Lunds universitet

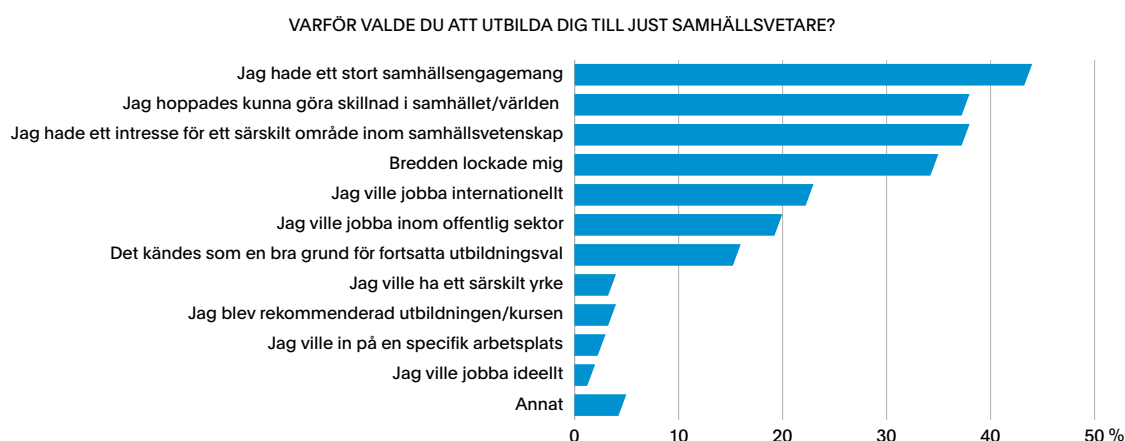
Genom att exempelvis ha kunskaper om förvaltningsrätt får samhällsvetare kunskap om den offentliga organisationen och kommuners beslutsprocesser, något som är viktig kunskap för nämndsekreterare och handläggare på myndigheter. Andra områden där juridiska kunskaper kan vara användbara är på olika nivåer inom EU där kunskap om EU-rätt ger en ökad förståelse för EU-lagstiftningens tillämpning och genomslag i medlemsstaterna.

Genom att kombinera förståelse för olika typer av lagstiftning med ett helhetstänk om samhället, kan samhällsvetare koordinera olika delar av en verksamhet. Tidöavtalet beskriver flera juridiska satsningar som kan innebära nya och fler arbetsuppgifter för samhällsvetare. Till exempel ska det brottspreventiva arbetet prioriteras och kommunernas brottsförebyggande arbete regleras i lag. I dessa insatser kommer bland annat kriminologer, sociologer och samhällsplanerare behövas för att tolka och implementera ny lagstiftning.

DEN ALTRUISTISKA SAMHÄLLSVETAREN

Även i Akavias senaste professionsundersökning frågade vi efter samhällsvetares syn på kompetensutveckling, den gången utan att ge färdiga ämnesförslag. När samhällsvetarna fritt får skriva ner sina önskemål framkommer det att arbetsmarknad och arbetsmiljö, beredskapsfrågor, fred och konflikt, genusvetenskap, miljö, hållbar utveckling, kriminologi, samhällsutveckling, säkerhetspolitik, våld i nära relationer och psykologi är ämnen som samhällsvetare vill studera.

Det bekräftar bilden av samhällsvetare som värderingstyrda, empatiska och medmänskliga akademiker. Den altruistiska inställningen syns också i valet att utbilda sig till just samhällsvetare. Majoriteten menade att "ett stort samhällsengagemang" var anledningen till studievalet. Svaret "en förhoppning att kunna göra skillnad i samhället/världen" var också ett vanligt motiv.

Många samhällsvetare har ett stort samhällsengagemang.

Källa: Akavias professionsundersökning 2022.

Drivkraften att vilja förstå och utveckla sin omvärld är en viktig resurs för samhället, och samhällsvetarens arbete är avgörande för att skapa en bättre och mer hållbar framtid. Arbetsgivare som arbetar för samhällsnyttan bör därför bli bättre på att marknadsföra och visa upp sitt syfte och arbetssätt för att attrahera samhällsvetenskaplig kompetens, konstaterar Myndigheten för digital förvaltning.

”

Drivkraften att vilja förstå och utveckla sin omvärld är en viktig resurs för samhället, och samhällsvetarens arbete är avgörande för att skapa en bättre och mer hållbar framtid.

SAMHÄLLSVETARES FRAMTIDA ARBETSMARKNAD

Det finns idag ungefär lika många samhällsvetarjobb som det finns samhällsvetare. Med tanke på att samhället står inför flera stora förändringar är det befogat att kartlägga var samhällsvetares arbetsmöjligheter kommer finnas framöver utifrån de områden vi har identifierat, liksom vilka kompetenser som kommer att vara efterfrågade på arbetsmarknaden.

DEN DIGITALA OMSTÄLLNINGEN

Samhället blir mer digitaliserat och automatiserat, och AI får en allt större roll i arbetslivet. Sverige tillhör, tillsammans med övriga Skandinavien, bland de [mest digitaliserade länderna](#) i världen. Tidigare har fokus främst varit på hur automatisering påverkar utvecklingsländer och lågutbildade. Nu har turen kommit till akademiker och hur generativ AI både ersätter och skapar nya arbetsuppgifter för högutbildade.

Myndigheten för digital förvaltning (Digg) arbetar kontinuerligt med att följa upp olika områden, såsom behovet av digitala färdigheter, genom att sammanställa och jämföra europeiska och internationella index och indikatorer. Theodor Andersson är omvärldsbevakare på Digg. Han hävdar att det finns ett antal färdigheter och attribut som kommer behövas på framtidens arbetsmarknad. Många av dessa förmågor är naturliga för samhällsvetare att bidra med.

Theodor Andersson menar att människan inte kan utkonkurrera maskinerna på enskilda färdigheter, utan den mänskliga styrkan ligger i vår förmåga att hantera verktyg, att tänka abstrakta tankar och ha känslor. Människor kan till exempel värdera en relativt liten datamängd och fatta beslut utifrån det, medan en maskin behöver stora datamängder för att kunna göra en värdering – vilket delvis beror på att människor har intuitiv förmåga och fantasi.

”

Det har bevisats att människor som kompletterar maskiners förmågor och skapar hybrid-team, överträffar även de smartaste maskinerna. Mänskliga förmågor som etik, moral och kritiskt tänkande skapar tillsammans med AI det bästa utfallet.

Theodor Andersson, Omvärldsbevakare, Myndigheten för digital förvaltning

Vi behöver förstå och bejaka att ju mer automatiserat och mekaniskt samhället blir, desto mer mänsklig behöver människan bli. Empati blir därför en viktig förmåga, spår Theodor Andersson. Här kan samhällsvetares samhällsengagemang och vilja att förstå och förbättra världen bidra.

Theodor Andersson förklarar hur de nya teknikområdena genomsyras av etiska frågor, och att filosofiskt tänkande behövs för att guida den digitala utvecklingen. Samhällsvetare med emotionell intelligens, etik och moral kommer därför bli än mer eftertraktade. En förståelse och grundläggande kunskap om idéhistoria och etik kan vara en färdighet som gör det enklare att medverka i dialoger kring problem med etiska dimensioner. Det är en kompetens som behövs och saknas, hävdar Theodor Andersson. För att bli anställningsbar är det därför vettigt att satsa på empati och moral, det vill säga de förmågor som kompletterar vad datorerna inte behärskar.

”

Vill du stärka din plats på arbetsmarknaden, ta en kurs i historia, idélära och etik för varje AI-kurs du går.

Theodor Andersson, Omvärldsbevakare
Myndigheten för digital förvaltning

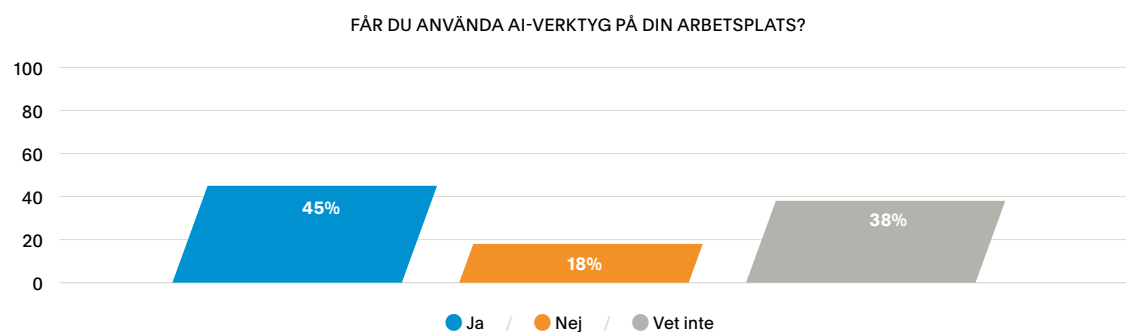
Hos samhällsvetare kommer flexibilitet och ett adaptivt beteende att värdesättas när ny teknik leder till nya uppgifter eller en förändrad yrkesroll, tror Theodor Andersson. Kontinuerligt lärande blir en förutsättning för att kunna anpassa sig till nya arbetsmoment eller nya yrkesval. Att ha ett livslångt lärande i åtanke när det kommer till den tekniska utvecklingen, kommer därför underlätta för samhällsvetare som vill vara eftertraktade på arbetsmarknaden.

Sociala media-plattformar gör att mycket data och särskilt beteendedata blir tillgängligt, vilket ökar kraven på att förstå den mänskliga dynamiken och hur den förhåller sig till verkligheten, förklarar Theodor Andersson. Här kan samhällsvetares analytiska kunskap bli användbar. Maskininlärning kan visserligen hjälpa till att identifiera mönster och sammanhang som annars missas, men det krävs även mänsklig analysförmåga för att till exempel utvärdera kausala effekter.

Eftersom följderna av digitaliseringen påverkar alla delar av samhället behövs personer som kan lyfta blicken och addera ett översiktsperspektiv, hävdar Theodor Andersson. Det krävs förmåga att skapa en målbild där flera olika dimensioner tas i beaktande. Samhällsvetares helikoptervy kan därför komma att bli eftertraktade. Samhällsvetares holistiska synsätt skapar en överblick av hur saker hänger ihop på olika nivåer i såväl statlig, kommunal som privat sektor och kan förklara hur teknologi kan omforma och inverka på olika skeenden.

SAMHÄLLSVETARNAS SYN PÅ AI I ARBETSLIVET

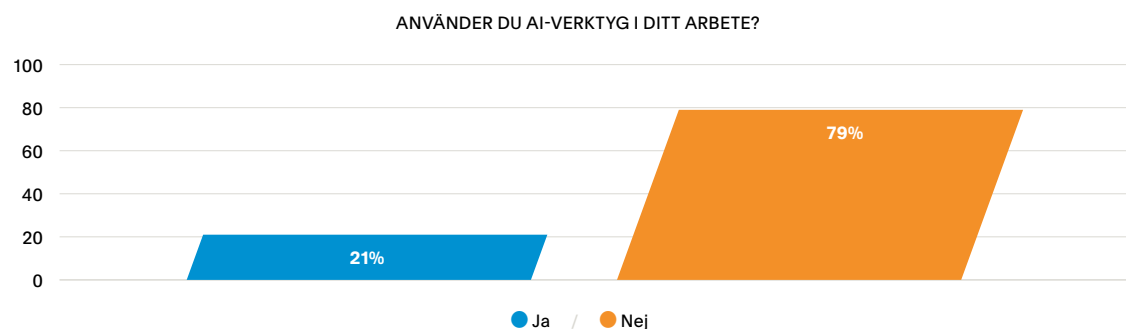
I flera undersökningar har Akavia frågat efter medlemmarnas uppfattning om digitaliseringen av arbetslivet och hur AI påverkar deras arbetssituation.

Fyra av tio vet inte om de får använda AI på jobbet.

Källa: Akavias panelundersökning 4, 2023.

Ungefär varannan samhällsvetare får använda AI-verktyg på arbetet, men var femte får det inte och så många som 38 procent vet inte om de får använda AI-verktyg.

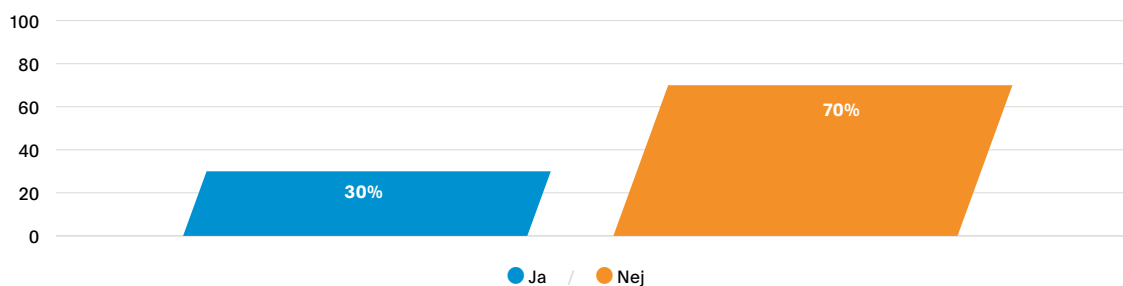

Åtta av tio använder inte AI på jobbet.

Källa: Akavias panelundersökning 4, 2023.

En av fem samhällsvetare använder AI i arbetet medan fyra av fem inte gör det.

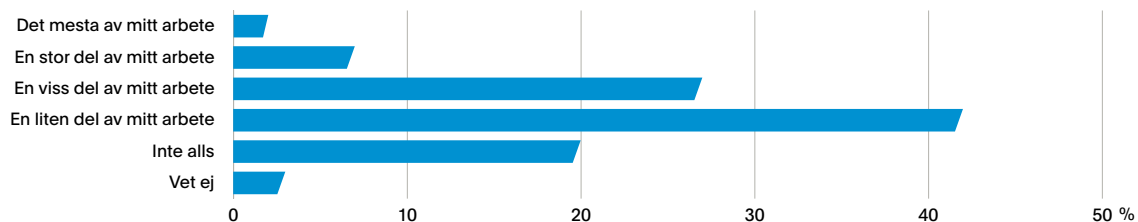
HAR DU PÅ EGEN HAND UTVECKLAT DIN KOMPETENS INOM AI-OMRÅDET,
TILL EXEMPEL GENOM KOSTNADSFRIA KURSER PÅ NÄTET, WEBBINARIER ELLER SJÄLVSTUDIER?

Tre av tio har lärt sig om AI på egen hand.
Källa: Akavias panelundersökning 4, 2023.

Bland samhällsvetarna har 30 procent valt att förbättra sin kompetens om AI på egen hand, genom kurser, webinarier eller självstudier.

UNGEFÄR HUR STOR DEL AV DITT ARBETE ÄR PÅVERKAT AV AI?

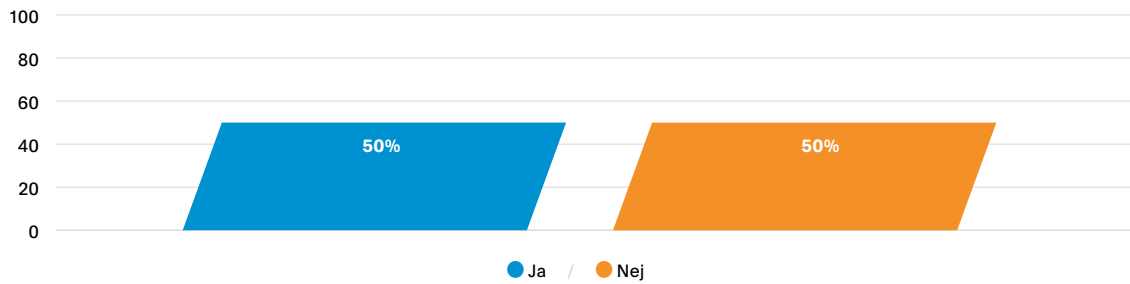
Nio procent har arbeten som påverkas mycket av AI.
Källa: Akavias panelundersökning 2, 2023.

Ungefär var tionde samhällsvetare menar att deras arbete påverkas i stor utsträckning av AI, var fjärde anser att det påverkas till viss del, fyra av tio till liten del och ytterligare var femte inte alls.

”

Ungefär var tionde samhällsvetare menar att deras arbete påverkas i stor utsträckning av AI.

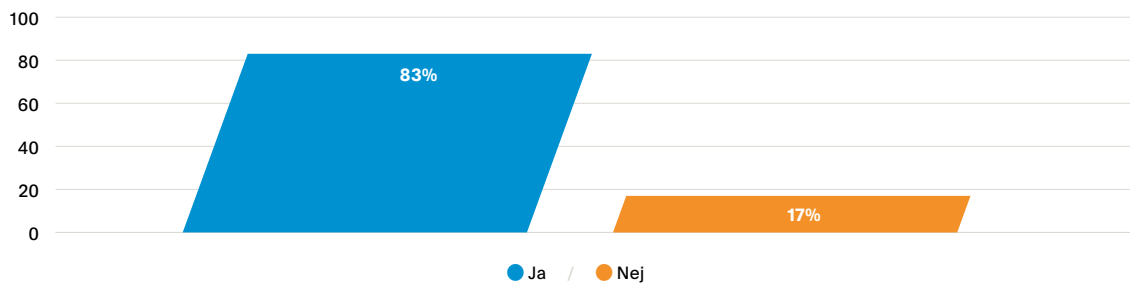
HAR DU RÄTT KOMPETENS FÖR ATT HANTERA AI-UTVECKLINGEN?

Varannan samhällsvetare har inte kompetens att hantera AI.
Källa: Akavias panelundersökning 2, 2023.

Hälften av samhällsvetarna anser sig ha rätt kompetens för att hantera AI-utvecklingen, medan den andra hälften inte tycker sig ha rätt kunskap.

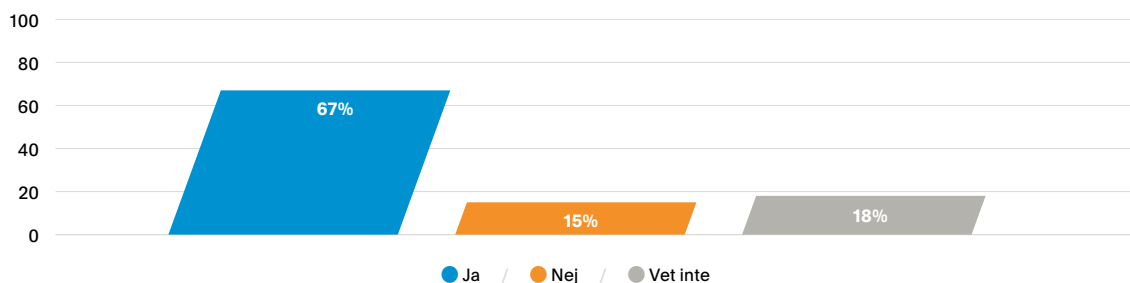
VILL DU GÅ EN UTBILDNING FÖR ATT LÄRA DIG MER OM HUR DU KAN ANVÄNDA AI-VERKTYG I DITT ARBETE?

Åtta av tio vill lära sig mer om AI.
Källa: Akavias panelundersökning 2, 2023.

Åtta av tio samhällsvetare vill utbilda sig för att använda AI-verktyg i arbetet. Bara två av tio vill inte utbilda sig om AI.

TROR DU ATT AI INOM DE NÄRMASTE TRE ÅREN KOMMER ATT PÅVERKA DINA ARBETSUPPGIFTER?

Sju av tio tror att AI kommer påverka arbetet framöver.
Källa: Akavias panelundersökning 4, 2023.

67 procent av samhällsvetarna tror att de egna arbetsuppgifterna kommer att påverkas av AI de närmsta tre åren. 15 procent tror inte det och 18 procent är osäkra på hur AI kommer att påverka arbetet.

HUR TROR DU ATT AI KOMMER ATT PÅVERKA DINA ARBETSUPPGIFTER?
(FLERA VAL ÄR MÖJLIGA)

Varannan samhällsvetare tror att AI kommer göra arbetet mer effektivt.

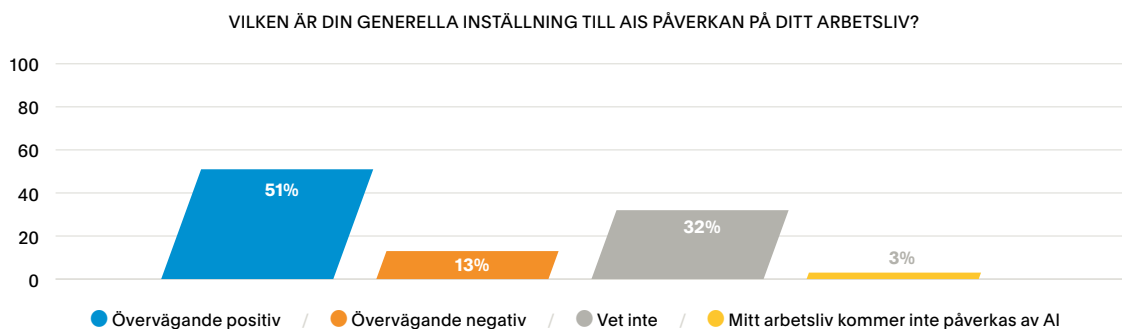
Källa: Akavias panelundersökning 2, 2023.

Varannan samhällsvetare tror att de kommer arbeta mer effektivt med hjälp av AI och fyra av tio tror att det kommer att öka produktiviteten. Var femte svarar att kvaliteten blir högre och nästan vara fjärde tror att de kommer få andra arbetsuppgifter som en följd av AI. Mer än var tionde samhällsvetare anser att de blir mer kreativa med AI och får lättare att komma igång med arbetsuppgifter. Var tionde tror att de kommer få mindre att göra och knappt var tionde att de får mer att göra.

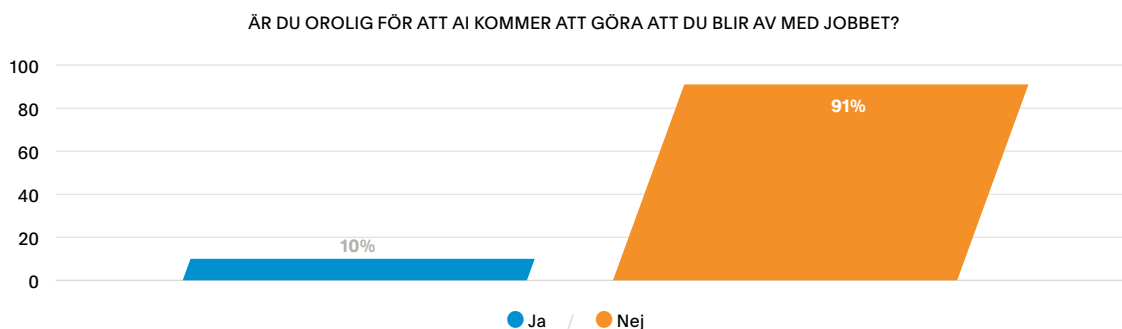
”

Varannan samhällsvetare tror att de kommer kunna arbeta mer effektivt med hjälp av AI och fyra av tio tror att det kommer att öka produktiviteten.

Varannan samhällsvetare är positiv till AIs inverkan.
 Källa: Akavias panelundersökning 4, 2023.

Hälften av samhällsvetarna tror att AI kommer ha en positiv påverkan på arbetslivet och drygt var tionde är negativa till AIs påverkan. Var tredje vet inte vad de tycker och tre procent tror inte att det egna arbetslivet kommer att påverkas alls av AI. Denna uppfattning är högre bland äldre akademiker, förmodligen för att de har närmare till pensionen.

Majoriteten tror inte att AI leder till uppsägningar.
 Källa: Akavias panelundersökning 2, 2023.

Den stora majoriteten, nio av tio, är inte orolig för att bli av med arbetet som en konsekvens av AI. Samtidigt är var tionde samhällsvetare bekymrad över den risken.

”

Hälften av samhällsvetarna tror att AI kommer ha en positiv påverkan på arbetslivet.

KLIMATOMSTÄLLNING

Den gröna omställningen är omfattande och allt fler företag, industrier och organisationer ställer om till hållbar verksamhet. Det medför nya uppgifter och nytt ansvar för akademiker. Enligt en panelundersökning från 2022 har mer än hälften av Akavias medlemmar roller där hållbarhetsarbete på något sätt ingår och var femte arbetar i hög grad med miljörelaterat hållbarhetsarbete.

Omställningen till en grönare ekonomi medför nya [kompetenskrav](#) på högkvalificerade arbeten. Förutom rent tekniska kompetenser behövs analytiskt och kritiskt tänkande och en förmåga att se saker ur olika synvinklar. Här kan samhällsvetare bidra, eftersom de är vana att just skapa överblick och se saker i ett större sammanhang.

”

Allt fler uppdragsgivare söker nu efter kandidater med hållbarhetsprofil.

Susanne Ahlström, Senior Partner Brightness Executive Search

Även problemlösningsförmåga och möjligheten att organisera och samla information är viktigt [för den gröna omställningen](#). Det är stor efterfrågan på hållbarhetsanalytiker och hållbarhetsstrateger; roller som samhällsvetare med rätt kompetens kan fylla.

Klimatomställningen, i framför allt norra Sverige där bland annat batterifabriker satsar på grön energi, bidrar till [förnyad tillväxt och välstånd](#) när nya arbetsplatser motverkar avfolkning. Befolkningsökning och rätt kompetens behövs i norra Sverige för att den gröna omställningen ska fungera. Men för att locka nya invånare måste alla delar som höjer livsmiljön fungera, både i privat och offentlig sektor. Samhällsvetare kan ha en viktig roll när bostäder planeras och samhällsinstitutioner och infrastruktur byggs ut.

Ett annat område som är underutvecklat inom den gröna omställningen är hållbar upphandling. Det saknas kompetens om hållbar upphandling både lokalt och internationellt, menar Impactpool. Den nuvarande kompetensen är skolad i gammal upphandling, där pris och utbud styr. Nya komponenter med koppling till miljö, ökar komplexiteten och efterfrågan på kunskap om hållbar upphandling kommer att öka stort, spår Impactpool.

”

Vi kommer hamna i en situation där vi måste ha en hållbar upphandling.

Henrik Rydén, vice vd och grundare Impactpool

SOCIAL HÅLLBARHET

Förutom klimatomfattig hållbarhet finns numera även krav på social hållbarhet. Större företag ska årligen ta fram en [hållbarhetsrapport](#). Syftet är att skapa ökad öppenhet om sociala aspekter av hållbarhet och att styra kapitalflöden och investeringar till verksamheter som förbättrar levnads- och arbetsvillkor och arbetar med respekt för mänskliga rättigheter. Kravet på hållbarhetsredovisning kan komma att innebära nya möjligheter för samhällsvetare.

[Hållbarhetsrapportering](#) omfattar samtliga stora och börsnoterade företag inom EU och vissa bolag utanför EU med omsättning och filial inom EU. Från 2028 ska även noterade små och medelstora företag inom EU hållbarhetsrapportera, mikroföretag är undantagna. I [hållbarhetsredovisningen](#) ska företagen beskriva vilka konsekvenser verksamhetens arbete får på områdena miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption. Rapporten ska granskas av en oberoende revisor eller kontrollant.

Det är troligt att det uppstår stora möjligheter att investera i socialt värdefulla verksamheter när Europas länder satsar på social hållbarhet. Samtidigt riskerar placerare att bli anklagade för "social washing" och förknippas med brott mot mänskliga rättigheter, om de sociala faktorerna försummas. Det är en riskfaktor som den sociala taxonomin är tänkt att identifiera och hantera. En viktig del i arbetet blir att etablera så kallade tröskelvärden. Det handlar om att undersöka vilken påverkan en verksamhet har inom ett visst område och sedan analysera, sätta aktiva mål och bestämma vad som är en acceptabel lägstanivå. Här kan samhällsvetare med förmåga att undersöka och utreda osäkerhetsfaktorer bidra i organisationen.

”

Hållbarhet handlar om allt som påverkar vår omvärld, hälsa, integritet – både idag och imorgon. Ett hållbart samhälle är ett samhälle som inte sker på bekostnad av framtida generationer.

Carin Sundhage, kriminolog, ledamot i styret för Akavias professionsförening för samhällsvetare

Många arbetsgivare behöver hjälp med hållbarhetsrapporteringen. Samhällsvetare med hållbarhetskompetens kan till exempel leda utvecklingen av social hållbarhet inom organisationer och säkerställa att regelverket integreras i verksamhetens investeringsstrategier.

Även hållbarhetskommunikation är ett stort område, det vill säga att kommunicera hur en organisation arbetar med hållbarhet. Det handlar både om ren information och kommunikation med kunder, medlemmar, medborgare och allmänhet, men även att finnas i gränslandet och faktiskt påverka hur ledningen driver hållbarhetsarbetet. Ytterligare ett område som kan bli relevant för samhällsvetare är opinionsbildning i ämnen som arbetsvillkor och mänskliga rättigheter, vilka är relevanta frågor inom den sociala taxonomin.

”

Risanalyser om mänskliga rättigheter kräver nya glasögon.

Amelie Kvarnström, hållbarhetsspecialist på Westander, seminarium på Westander 16 november 2023

”

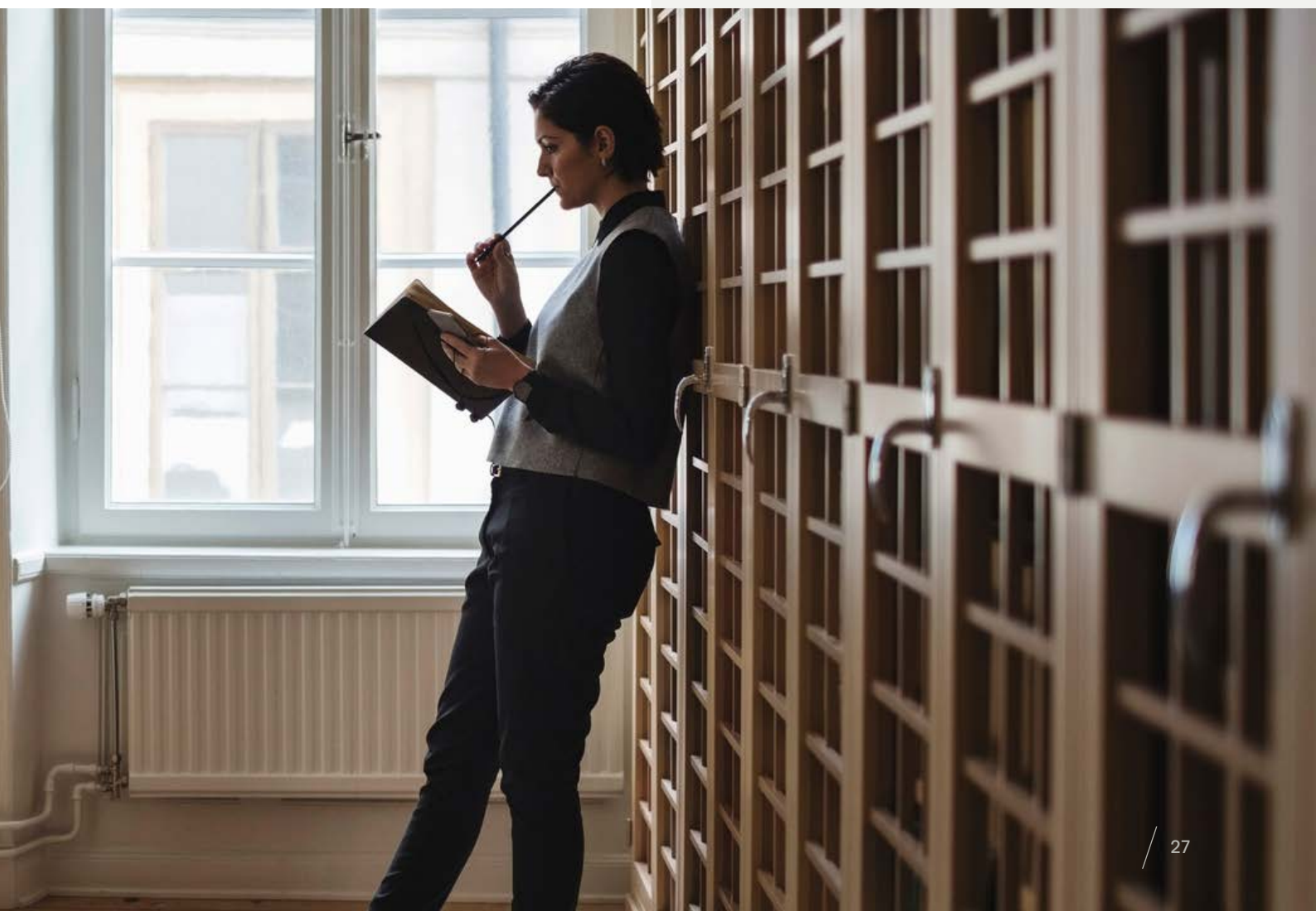
Samhällsvetare kan absolut bidra i arbetet med hållbarhetsredovisningar, framför allt social hållbarhet.

Susanne Ahlström, Senior Partner
Brightness Executive Search

”

Även opinionsbildarna som jobbar med politisk påverkan kan få mycket att göra med hållbarhetsarbetet.

Susanne Ahlström, Senior Partner
Brightness Executive Search

CIVIL BEREDSKAP

Till följd av det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget, ökar Sveriges behov av en stark civil beredskap. I praktiken innebär det att Sverige behöver säkerställa sina centrala samhällsfunktioner på en mycket högre nivå än tidigare. Det civila försvaret är allas angelägenhet. Statliga myndigheter, kommuner och regioner, och även privata aktörer, måste planera för krisberedskap och civilt försvar inom ramen för sitt ansvarsområde. Det civila försvaret står inför en betydande personell tillväxt under kommande år, vilket kommer innebära nya möjligheter för samhällsvetare.

”

Samhällsvetare behövs inom totalförsvaret, både hos privata och offentliga arbetsgivare.

Anna Paciello Danielsson, handläggare på
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Sedan 2022 har drygt 60 myndigheter indelats i tio beredskapssektorer. Beredskapssektorerna hanterar till exempel ekonomisk säkerhet, försörjning av grunddata, räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Myndigheterna inom respektive beredskapssektor behöver både rekrytera personer med rätt kompetens och kompetensutveckla befintlig personal, för att trygga utvecklingen av det civila försvaret.

När myndigheter får utökade ansvarområden innebär det att även kringaktiviteter berörs. Ett exempel i beredskapsarbetet är cybersäkerhet och it-säkerhet, områden som både offentlig och privat verksamhet behöver stärka. I arbetet behövs dock inte bara it-experter. Det krävs även andra kompetenser inom riskanalys, sårbarhetsanalys, beredskapsplanering och säkerhetsskydd; roller som många samhällsvetare kan fylla.

På samma sätt innebär informationssäkerhet inte bara omsorg om själva systemet utan medför även hantering av systemet i form av fysisk säkerhet, informationssäkerhet och personalsäkerhet, vilket till exempel innefattar hur man gör beställningar, hanterar upphandlingar och

agerar i rekryteringsprocesser, klargör MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Alla delar behöver förhålla sig till informationssäkerhet och därför behövs allt fler analytiker, verksamhetsplanerare, samordnare och samhällsplanerare.

I beredskapsarbetet är det avgörande med ett helhetsperspektiv och en förståelse för att totalförsvarsplaneringen berör en organisations samtliga delar. Det gäller både i offentlig och privat verksamhet, förklarar MSB. Här kan samhällsvetarnas holistiska förmåga komma väl till användning och inbegripa roller såsom krissamordnare och beredskapssamordnare.

En annan efterfrågad kompetens i beredskapsarbetet där samhällsvetare kan involveras är kontinuitetshantering, i försvarssammanhang kallad "omfallsplanering", kommenterar MSB. Kunskapen handlar om att planera och vara beredd på förändringar och stopp i verksamheten, med förmåga att använda andra vägar eller arbetssätt – att ha en plan B och C för olika scenarier.

”

I de områden som identifierats som samhällsviktig verksamhet är det väldigt viktigt med kompetens kring att kunna göra den här typen av kontinuitetshantering. Att tänka att man har en backup-plan.

Anna Paciello Danielsson, handläggare på
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Både myndigheter och privata aktörer utsätts allt oftare för påverkansförsök och en viktig del i beredskapsarbetet blir därför att kunna identifiera felaktigheter, motstridiga påståenden och bristfälliga argument. Med sin kunnighet i kritiskt tänkande, förmåga att analysera komplex information och att ifrågasätta och utvärdera olika perspektiv, kan samhällsvetare skapa en sköld som skyddar mot manipulation och minskar risken för en ensidig eller snedvriden bild i påverkanskampanjer.

DEN INTERNATIONELLA ARBETSMARKNADEN

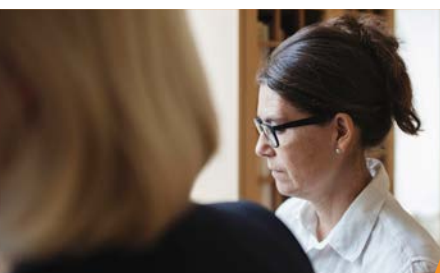
När Sverige gick med i Europeiska unionen 1995 öppnades en ny karriär för många tjänstemän. Flera fick jobb på EUs institutioner och på chefsnivå är Sverige tämligen väl representerat. Däremot har det under många år inte fyllts på med svenskar i samma utsträckning på lägre nivåer, på ingångsjobben i EU. EUs institutioner är därför på jakt efter [fler svenska medarbetare](#) och EU-kommissionen planerar att införa en "gräddfil" till lediga tjänster för bland annat svenskar, som tillhör de nationaliteter som är underrepresenterade i EU. Då har samhällsvetare med kunskap om bland annat mänskliga rättigheter, juridisk analys och internationella relationer möjlighet till en internationell karriär.

Även utanför EU finns många möjligheter för samhällsvetare som vill arbeta utomlands. För att bli en stark kandidat på den internationella arbetsmarknaden är det oftast avgörande att ha spetskunskap inom ett eller flera områden, menar Impactpool. Specialister är mer efterfrågade än generalister, fram för allt hos större multilaterala organisationer. Samhällsvetare kan specialisera sig redan under studietiden, och det går också att använda omställningsstudiestödet för att fördjupa sig och skapa nya möjligheter på den internationella arbetsmarknaden.

Områden som ökar i omfång är migration, integration och fred- och säkerhetsfrågor, förklarar Impactpool. Konkret kan arbetet handla om re-integration av människor som varit ute i strid, mottagande av flyktingströmmar och omhändertagande av ensamkommande barn. Där behövs samhällsvetare med kompetens om mänskliga rättigheter, till exempel kunskap som anger vad en migrant har för rättigheter och skyldigheter.

Penningtvätt, antikorrupktion och landsöverskridande brottslighet är andra områden som växer i och med internationalisering, berättar Impactpool. För att undersöka och bekämpa denna form av kriminalitet krävs bland annat samhällsvetenskaplig kompetens inom kriminologi och dataanalys. Även samhällsvetares holistiska förmåga kommer till användning för att beskriva de mångfacetterade problemen.

Även i andra internationella sammanhang efterfrågas samhällsvetares övergripande förmåga. Samhällsvetaren beskrivs av Impactpool som ett "nexus"; en specialist som utgör bryggan mellan olika områden. Till exempel är samhällsvetare som både förstår den svenska författningen och samtidigt kan förhandla internationellt, eftertraktade. Andra samhällsvetenskapliga roller som efterfrågas globalt är bland annat logistiker, beteendevetare och statsvetare.

”

Samhällsvetare behövs vid alla situationer där det finns två sidor av myntet som behöver prata med varandra.

Henrik Rydén, vice vd och grundare Impactpool

AVSLUTNING

Samhällsvetare fyller en viktig funktion i samhället och i näringslivet och det är av största vikt att arbetsgivare och omgivning visar förståelse och uppskattning för det arbete samhällsvetare utför. Det är därför avgörande att samhällsvetarna får uppmärksamhet och rätt förutsättningar att göra sitt arbete, liksom tid och resurser för kompetensutveckling.

DET HÄR VILL AKAVIA

ANVÄND SAMHÄLLSVETARES KOMPETENS

Nyttja samhällsvetares kompetens för att möta utmaningar på olika samhällsomdanande områden. Ta tillvara samhällsvetarnas analytiska kunskap, samverkansförmåga, kritiska tänkande och informationsinsamlande. Låt deras holistiska förmåga komma till användning för att skapa överblick och visa upp olika perspektiv.

INKLUDERA SAMHÄLLSVETARE I UTVECKLINGSSATSNINGAR

Även om samhällsvetarens roll kan uppfattas som diffus behöver professionen få rätt förutsättningar att bidra och inte prioriteras bort vid olika insatser. Glöm inte bort att ta hänsyn till samhällsvetares behov vid utvecklingsprojekt och vid inköp som påverkar samhällsvetares arbete.

UTVECKLA OCH ANPASSA UTBILDNINGSBUDGET FÖR SAMHÄLLSVETARE

Det livslånga lärandet och den snabba tekniska utvecklingen på arbetsmarknaden ställer krav på ett flexibelt utbildningsutbud som tar hänsyn till samhällsvetares behov och önskemål. Det behövs korta kurser som är möjliga att läsa på distans och deltid och som startar vid flera tillfällen under året. Ämnesmässigt är det i första hand utbildningar i data/it/AI, ledarskap, projektledning, juridik och grön omställning/hållbarhet som Akavias samhällsvetarmedlemmar efterfrågar.

Akavia är förbundet för dig som valt den akademiska vägen. Förbundet bildades av Jusek och Civilekonomerna 2020 och samlar idag närmare 140 000 ekonomer, jurister, samhällsvetare, it-akademiker, personalvetare och kommunikatörer. Förbundet är partipolitiskt obundet och det tredje största förbundet inom Saco. Akavia stärker medlemmens utveckling, inflytande och profession.

Nybrogatan 30
Box 5167
102 44 Stockholm
010-303 75 00
info@akavia.se
akavia.se

